

nál a kezek keresztben voltak, és a csigolya melletti kéznél egy ezüstkereszt került elő. Az 5. sír lapockacsontjánál, pontosan a jobb kéznél találtunk egy csontkeresztet, amely egy apró csontlánc-sorból álló, gyöngysorból készített rózsafüzérhez tartozott.

A sírok koporsómaradványait is megfigyelhettük, így a 7. számú sírnál, valamint a 14. számú felnőtt csontváz mellett. Az utóbbi lábánál egy kb. 60 cm hosszú, egybefüggő koporsórész maradt meg, három darab kereszt irányú csapolással. Mindenütt koporsószegek is előkerültek.

A templomtól távolabb, 20–30 m-re húzott 10. számú kutatóárokban tártuk fel a templomhoz tartozó 16–17. századi temető összefüggő részletét. A sírok csontvázait nem szedtük fel azzal, hogy a 10. számú kutatóárok helyén – egy felírtos táblával megjelölt – középkori díszsírhelyet kellene kialakítani. A millenniumi nagyatádi ünnepek keretében szükséges lenne a helyszínen ezt az emlékhelyet létrehozni.

Az előkerült nem nagyszámú leletanyagot – restaurálás után – két vitrinben, az ásatásokról készített felvételek táblóinak kíséretében javasolnánk Nagyatádon bemutatni.

Ez az eset figyelmezteti az illetékeseket, hogy az 1980-as évek végén is – Városi Tanácsi nemtörődömségből – mennyi régészeti érték pusztult el. Dicséretes azonban az, hogy ezek tisztázását a jelenlegi nagyatádi városvezetés – régészeti kutatások segítségével – elvégezte.

Nagyatád területén az Árpád- és a középkorból 16 elpusztult település, falu maradványa érdemelhet figyelmet. Köztük több, alapfalaiban is meghatározható jelentős templom építészeti emléke.

DR. MAGYAR KÁLMÁN

209. Nagykanizsa, Bajcsa, Vár

(Zala megye) Kk

Az 1578–1600 között álló Bajcsavár stájer támogatással épült Kanizsa mellé, így építésére, felszerelésére, ellátására vonatkozóan gazdag írásos anyag maradt fenn a grazi stájer tartományi levéltárban. Az egykori erősség régészeti emlékének jól keltezhető, s a jövőben összevethető lesz a levéltári forrásokkal. Tükrözi a korabeli sajátosságokat, ugyanakkor földrajzi kapcsolódásai révén számos érdekességet tartalmaz. A lelőhely jelenleg működő homokbánya, ennek következtében a vár maradványai el fognak tűnni, illetve részben már el is tűntek.

1999 nyarán tovább folytattuk az 1995-ben indult leletmentő ásatást. Ebben az évben újabb 2000 m²-nyi területet vizsgáltunk át és adtuk át a bányának. A vár déli felében nagyobb összefüggő felületen dolgoztunk, azaz egyrészt a DNy-i bástya előterében az 1997. évi „D” felülethez illeszkedő részen, másrészt a felső teraszon, az 1998. évi „E” felülethez csatlakozó, a várárokig terjedő déli sávban, beleértve a DK-i bástya területét is.

Megtaláltuk az előző évben hosszabb szakaszon dokumentált palánkfal folytatását, melynek két periódusán kívül javítását, megerősítését is megfigyelhettük. Az

ó-olasz rendszerű DK-i bástya területén bonyolultabb palánkrendszer bontakozott ki, melynek elemei azonban nem egykorúak.

Emellett számos objektumot tártunk fel, ezek jelentős része változó nagyságú, formájú, funkciójú és leletgazdagságú gödör volt. A DK-i bástya térségében és környékén előkerült gödrök közül egy-kettő tele volt salakkal, amit az 1998-ban behatárolt kovácsműhely közelsége magyaráz. A bástya mellett rábukkantunk egy latrinára, mely igen gazdag és szép leletanyagot tartalmazott (üveg poharakat, ablaküveg-töredékeket, fél cserépedényeket, kályhaszemeket, növényi magvakat, állatcsontokat), másrészt azonosítottuk a vár (egyik?) lőporos kamráját, mely 4 × 4 m-es, tapasztott falú kis épület volt, omladékából nagy mennyiségű „ostromfazék”-töredék került elő.

A feltárt területen gerendaváz, agyagtapasztásos, illetve téglafalú, agyagos padlójú lakóépítmények maradványait is sikerült körvonaloznunk. Az épületek, melyeket paticsos, téglás építési törmelékfoltok, beomlott téglafalak, agyagos, helyenként téglákkal megerősített járósínt/padló-részletek, cölöphelyek jeleztek, nagyok voltak (kiterjedése mindegyiknek 100 m² körüli) és sűrűn helyezkedtek el. Az egyik (245) mellett nagyobb gödörkomplexum mutatkozott, mely pince, tárolóhely, szemétdög szerepét tölthette be. Az alsó és felső terasz találkozásánál két épületet (261/K és 274) figyeltünk meg, ezek lépcsősen csatlakozhattak egymáshoz, járósíntjeik között mintegy egy méter szintkülönbség volt. Az egyik épület elszenesedett padlójáról növényi maradványokat gyűjtöttünk össze. A két épület esetleges összetartozása, a terasz közötti „lejtő” feltételezhető agyagos megtámasztása további tisztázásra vár.

Az ásatások során előkerülő változatos leletanyag teljes keresztmetszetet nyújt a várbeli életről, ugyanakkor a stájer kapcsolatok révén több egyedi vonást is mutat. Az idei kerámia- és fémleletek között a számos ép és töredékes konyhai és asztali cserépedény mellett német kőcserép-poharakat, osztrák emberalakos mázas korsót, német vagy osztrák medve alakú mázas edényt, velencei és osztrák üveg poharak töredékeit, díszített nyelű steiri késeket, felírtos nürnbergi ólomplombát, mesterjegyes bronzcsapot, továbbá ép ollókat, gyűszűket, gombostűket, gyűrűket, pénzeket, ajtóalkatrészeket, lakatokat, ágyú- és puszkagolyókat, sarkantyút, kardmarkolat- és keresztvasat „ostromfazekakat” (cserépbombák) említhetünk.

VÁNDOR LÁSZLÓ – KOVÁCS GYÖNGYI

210. Nagykovácsi

(Pest megye) LT, Kö

A Budapest–Nagykovácsi út déli oldalán 1999 januárjában Amerikai Nemzetközi Iskola építése kezdődött. Az érintett területtől keletre található az MRT 7. kötet 12/2. lelőhelye (a bronzkori Urnasíros kultúrához tartozó telep).

A humuszolás során a terület északi felén három gödör került elő. Leletanyaguk alapján az 1. gödör középkori (patics, állatcsont, korongolt kerámia), a 2. gödör kelta telephez tartozhatott (grafitos edények, behűzött peremű tálak, lécrátétes, ujjbenyomkodásos kézzel formált kerámia, állatcsont, patics). A 2. lh. telepe nyúlhatott át erre a domboldalra. Az időjárási viszonyok (kb. félméteres hó esett a lehumuszolt felületre) nem tették lehetővé további gödrök keresését. Mivel a dombnak erre a részére feltöltés kerül, a lelőhely nincs veszélyeztetve. A Budapest–Nagykovácsi úttal párhuzamosan kiásott vízelvezető árok falában újabb két gödör metszetét figyeltük meg.

OTTOMÁNYI KATALIN

211. Nagyszakácsi, Belső-Mező-dűlő

(Somogy megye) R

A falu Ny-i szélén levő Belső-Mező-dűlőben van az 50. számú lelőhelyünk. A dűlő É-i részét É-D-i, és a dűlőt K-Ny-i irányban kettészelő két dűlőút metszéspontjánál, zömében attól ÉNy-ra fekszik a lelőhely. Az É-D-i irányú hátság vonalát követő lelőhelyet a 38. számú lelőhelytől kb. 100 m-es leletmentes sáv választja el. Ezen a helyen kb. 300 × 100 m-es körzetben őskori (rézkor) cserepet gyűjtöttünk 1999. november 11-én. A felszín szántott, boronált volt, jó látási viszonyokkal.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA

212. Nagyszakácsi, Belső-Mező-dűlő É-i része

(Somogy megye) Ő, R, Á, Kö, Kk

A lelőhely (30. sz.) a falutól Ny-ra helyezkedik el, a kertek alját jelző dűlőúttól Ny-ra kb. 500 m-re, az Ady utca (Templom köz) folytatását jelentő dűlőúttól É-ra kb. 300 m-re. A 29. számú lelőhelytől egy kb. 750 m-es leletmentes sáv választja el. 1999. november 9-i terepbejárásunkkor itt egy É-D-i irányú, kb. 100 × 200 m-es területen összesen 4 db késő középkori cserepet találtunk.

A falutól Ny-ra a Belső-Mező-dűlő É-i részén levő É-D-i irányú csatorna Ny-i oldalán, attól kb. 150 m-re található a 31. számú lelőhely, mely a 30. számú lelőhelytől É-ra mintegy 300 m-re kezdődik. Az itt levő, szintén É-D-i irányú hátság vonalát követi a kb. 500 m hosszú és 100–150 m széles lelőhely. Ezen a területen kevés késő középkori cserepet gyűjtöttünk. A felszín mindkét helyen szántott, boronált, eső verte volt, jó látási viszonyokat nyújtott.

A 40. számú lelőhely a falu Ny-i szélén levő Belső-Mező-dűlőt K-Ny-i irányban kettészelő dűlőúttól É-ra kb. 100 m-re fekszik. A dűlőútra merőleges, mára nagyjából elszántott csatornától K-re, az É-D-i irányú hátság oldalán helyezkedik el a viszonylag kisméretű lelőhely. Itt kb. 100 × 150 m-es körzetben Árpád-kori és késő középkori kerámiát találtunk 1999. november 10-i terepbejárásunk során.

A 41. számú lelőhely a falutól Ny-ra eső Belső-Mező-dűlő É-i részében fekszik, a 30. számú lelőhelytől ÉNy-ra 250 m-re, az É-D-i irányú hátság szélén helyezkedik el. Itt kb. 50 × 100 m-es körzetben összesen 7 db késő középkori és 1 db Árpád-kori cserepet találtunk.

A 42. számú lelőhely a falutól Ny-ra eső Belső-Mező-dűlőt K-Ny-i irányban kettészelő dűlőúttól É-ra kb. 200 m-re fekszik. A dűlőútra merőleges, mára nagyjából elszántott csatornától Ny-ra mintegy 200 m-re, az 50. és a 40. számú lelőhely között található. Igen kis területen, 50 × 100 m-es körzetben kevés (10 db) késő középkori cserepet gyűjtöttünk 1999. november 10-én.

A 43. számú lelőhely a Belső-Mező-dűlő É-i részén fekszik. A dűlő Ny-i részében É-D-i irányban futó dűlőútra merőleges csatornaszakasz és a körülötte fekvő vízenyős, bozótos terület K-i szélén található a lelőhely. 1999. november 10-én egy igen kis területen (50 × 50 m) összesen 3 db késő középkori kerámiát találtunk.

A 44. számú lelőhely a falu Ny-i felében levő Belső-Mező-dűlő É-i felében fekszik, a dűlőt É-ről határoló dűlőúttól D-re kb. 300 m-re. Itt, szántásban álló kis facsoport DK-i szélén helyezkedik el a kisméretű, kb. 50 × 50 m-es területű lelőhely. A 30. számú lelőhelytől kb. 100 m-es leletmentes sáv választja el. Ezen a helyen összesen 6 db késő középkori cserepet találtunk 1999. november 10-én.

A 45. számú lelőhely a falutól Ny-ra eső Belső-Mező-dűlő É-i részében fekszik, a 41. számú lelőhelytől ÉNy-ra 250 m-re, az É-D-i irányú hátság szélén helyezkedik el. A dűlőt É-D-i irányban kettéosztó dűlőút mindkét oldalán, kb. 100 × 100 m-es körzetben összesen 12 db késő középkori és Árpád-kori kerámiát gyűjtöttünk 1999. november 11-én.

A 46. számú lelőhely a falu Ny-i szélén helyezkedik el, a Belső-Mező-dűlő É-i részét É-D-i irányban kettészelő dűlőúttól Ny-ra. A szántásba É-ről benyúló ligetes facsoport D-i oldalán és részben a fák között kb. 100 × 100 m-es körzetben 5 db őskori kerámiát és egy kőpengét találtunk 1999. november 11-én.

A 47. számú lelőhely a falu Ny-i szélén helyezkedik el a Belső-Mező-dűlő É-i részét É-D-i irányban kettészelő dűlőút K-i oldalán, közvetlenül a dűlőutat merőlegesen szelő egykori csatornadarabtól és fás, bokros területtől É-ra kb. 100 m-re. Ez a lelőhely is az itt fekvő, alacsony hátság vonalát követő lelőhelyek sorába tartozik. 1999. november 11-én kb. 150 × 100 m-es körzetben kevés, összesen 4 db késő középkori és 1 db Árpád-kori cserepet gyűjtöttünk.

A falu Ny-i felében levő Belső-Mező-dűlő É-i határát jelző K-Ny-i irányú dűlőút D-i oldalán, a dűlő É-i részét É-D-i irányban kettészelő dűlőút mindkét oldalára kiterjedően fekszik a 49. számú lelőhely. Részben az egész dűlőn végighúzódó É-D-i alacsony hátság D-i nyúlványán és attól K-re helyezkedik el a kb. 200 × 200 m-es kiterjedésű lelőhely, melyen őskori (rézkor) kerámiát találtunk 1999. november 11-én. A felszín mindenütt szántott, boronált volt, jó látási viszonyokat nyújtott.

HORVÁTH FRIDERIKA – MIKLÓS GERGELY –
ZATYKÓ CSILLA